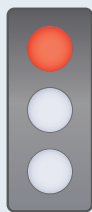

PRZEDMIOT KOMUNIKATU: Komisja Europejska chce skłonić przedsiębiorstwa z UE do podjęcia nowych zobowiązań w kwestiach społecznych i środowiskowych („Społeczna Odpowiedzialność Biznesu”, CSR).

STRONY ZAANGAŻOWANE: Wszystkie przedsiębiorstwa

ZA: . -

- PRZECIWIW:** .
- Komisja chce stworzyć ramy prawne, które – choć formalnie nie nakazują realizacji działań i celów związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu – *de facto* zmuszają firmy do podjęcia zobowiązań w tym zakresie.
 - Uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych przy udzielaniu zamówień publicznych nie przyniesie pożądanych efektów, za to postawi w niekorzystnej sytuacji przedsiębiorstwa ściśle stosujące się do obowiązujących przepisów.
 - Zastosowanie zasad CSR w firmach z całego łańcucha dostaw oznaczać będzie nieproporcjonalne, dodatkowe koszty dla przedsiębiorstw.

TREŚĆ

Tytuł

Komunikat „Znowelizowana strategia UE na lata 2011-2014 na rzecz **Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (CSR)**” z 25 października 2011 r. Sygnatura **COM(2011) 681**.

Treść

› Kwestie ogólne

- Wprowadzając „znowelizowaną strategię” Komisja chce sprawić, by przedsiębiorstwa uświadomiły sobie swą odpowiedzialność wobec społeczeństwa (Społeczna Odpowiedzialność Biznesu, CSR).
- Komisja definiuje CSR jako „odpowiedzialność przedsiębiorstwa za ich wpływ na społeczeństwo” (s. 7, nr 3.1)
- Komisja wzywa „czołowych przedsiębiorców europejskich, również z sektora finansowego, by do połowy 2012 r. publicznie i w odpowiedzialny sposób zobowiązali się, iż będą w ścisłej współpracy z organami publicznymi i innymi zainteresowanymi stronami propagować przyjęcie odpowiedzialnej postawy w znacznie większej liczbie przedsiębiorstw unijnych, w oparciu o jasno określone cele na rok 2015 i 2020.” (s. 15).

› Podstawowa idea Komisji

- Komisja piętnuje fakt, że wiele przedsiębiorstw w niedostateczny sposób uwzględnia problematykę społeczną i środowiskową, a niewielka liczba firm wciąż nie respektuje praw człowieka (s. 5).
- Komisja uznaje znowelizowaną strategię dotyczącą CSR za istotną w sytuacji, gdy trwający kryzys znacząco obniżył poziom zaufania klientów i poziom zaufania w biznesie (s. 4).
- CSR może też przyczynić się do realizacji „celów w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz budowy wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej” (s. 3, nr 1.2).
- Według Komisji, uwzględnianie CSR ma również duży wpływ na konkurencyjność samych przedsiębiorstw. Tworzenie zrównoważonych modeli biznesowych jest łatwiejsze, gdy pracownicy i konsumenci darzą przedsiębiorstwo „długotrwałym zaufaniem” (s. 3, nr 1.1)
- Przedsiębiorstwa „uzyskają swobodę działania niezbędną do wprowadzania innowacji oraz rozwijania takiego podejścia do CSR, które jest stosowne w ich sytuacji” (s. 7, nr 3.4).
- Zasady społecznej odpowiedzialności biznesu powinny być rozwijane na poziomie sektora lub międzysektorowo, z inicjatywy przedsiębiorstw lub zainteresowanych organizacji. Przedsiębiorstwa powinny zobowiązać się do dobrowolnego respektowania wypracowanych zasad.
- Zdaniem Komisji, najbardziej efektywna będzie procedura wieloetapowa (s. 10):
 - Etap pierwszy: Komisja, wraz z przedsiębiorstwami i innymi zainteresowanymi stronami, przeanalizuje stan obecny.
 - Etap drugi: przedsiębiorstwa podejmą zobowiązania związane z CSR, których przestrzeganie będzie można monitorować za pomocą wskaźników skuteczności działań.
 - Etap trzeci: respektowanie zobowiązań będzie regularnie sprawdzane – na tej podstawie Komisja będzie uznawać przedsiębiorstwa i zainteresowane podmioty za odpowiedzialne. Przedsiębiorstwa powinny regularnie przedstawiać sprawozdania ze swych działań z zakresu CSR.
 - Etap czwarty: gdy będzie to konieczne, przedsiębiorstwa wspólnie z zainteresowanymi podmiotami zrewidują swoje zobowiązania w zakresie CSR.
- „Pewne działania regulacyjne” mają stworzyć warunki „bardziej sprzyjające dla przedsiębiorstw dobrowolnie wypełniających swoje zobowiązania wynikające ze społecznej odpowiedzialności” (s. 3 nr 1).

Analiza z dnia 16 stycznia 2012 r.

- W szczególności, Komisja chce „zachęcić” duże przedsiębiorstwa do:
 - propagowania CSR w całym łańcuchu dostaw oraz
 - ujawniania „informacji niefinansowych” (s. 7).
 - Dobrowolnym rozwijaniem zasad CSR powinny zajmować się same przedsiębiorstwa. „Władze publiczne” powinny odgrywać wyłącznie „rolę wspierającą”, w szczególności poprzez stawianie wymagań mających na celu:
 - promowanie przejrzystości,
 - tworzenie zachęt rynkowych stymulujących konsumpcję i inwestycje oraz zwiększanie szans w przetargach publicznych, a także
 - wprowadzenie mechanizmu odpowiedzialności.
- › **Trzynastce projektów Komisji**
- Do 2013 r. powstać mają „wielostronne platformy CSR” w „wielu istotnych sektorach przemysłu”, służące podejmowaniu publicznych zobowiązań w zakresie CSR w kwestiach mających znaczenie dla danego sektora, oraz zapewniające możliwość wspólnego monitorowania postępów (s. 9).
 - Począwszy od 2012 r. Komisja ma zamiar nagradzać partnerstwa na rzecz CSR, zawarte pomiędzy przedsiębiorstwami a innymi zainteresowanymi podmiotami.
 - W 2012 r. Komisja zamierza opublikować raport na temat stosowania Dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych oraz rozważyć konieczność podjęcia działań przeciwko zjawisku „green-washing”.
 - „Green-washing” oznacza wprowadzające w błąd reklamowanie rzekomo „zielonych” produktów, mające na celu stworzenia wrażenia wśród klientów, że dane przedsiębiorstwo jest szczególnie przyjazne środowisku.
 - Regularnie przeprowadzane będą ankiety badające społeczne zaufanie do przedsiębiorstw i ocenę ich stosunku do kwestii CSR. Zorganizowana zostanie również otwarta debata na temat roli i potencjału przedsiębiorstw w XXI wieku.
 - W 2012 r. opracowany zostanie – wspólnie z przedsiębiorcami i podmiotami zainteresowanymi – kodeks dobrych praktyk w zakresie procesów samo- i współregulacji.
 - W przyszłości przy udzielaniu zamówień publicznych konieczne będzie uwzględnianie problematyki społecznej i środowiskowej. Nie powinno to jednak spowodować dodatkowych obciążeń administracyjnych, a zasada, zgodnie z którą przetarg prowadzić ma do wyłonienia oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, ma zostać utrzymana.
 - Komisja zamierza przeanalizować, czy wszystkie fundusze inwestycyjne oraz instytucje finansowe powinny zostać zobowiązane do informowania swoich klientów o „wszelkich stosowanych przez nie kryteriach etycznych lub zasadach odpowiedzialnego inwestowania” lub jakichkolwiek normach i kodeksach, według których postępują (s. 11).
 - Unijne programy „Uczenie się przez całe życie” oraz „Młodzież w działaniu” mają w dalszym ciągu finansować edukację i projekty szkoleń, organizowanych przez przedsiębiorstwa w ramach działań CSR (np. transgraniczną wymianę stażystów). W 2012 r. Komisja zamierza rozpocząć kampanię na rzecz zwiększenia świadomości znaczenia CSR wśród przedsiębiorców i osób zajmujących się edukacją.
 - Państwa Członkowskie powinny rozwijać krajowe strategie na rzecz CSR, w szczególności w celu promocji CSR w małych i średnich firmach. Państwa Członkowskie oraz Komisja opracują w roku 2012 „mechanizm wzajemnej weryfikacji”, w celu oceny krajowych strategii na rzecz CSR.
 - Komisja sprawdzi, czy duże przedsiębiorstwa (zatrudniające więcej niż 1000 pracowników) przestrzegają dobrowolnie przyjętych, uznanych w skali międzynarodowej zasad i wskazówek dotyczących CSR i biorą w swych działaniach pod uwagę wytyczne zawarte w normie ISO 26000 dotyczącej odpowiedzialności społecznej.
 - Na podstawie wytycznych ONZ, w 2012 r. przedsiębiorstwa i zainteresowane podmioty powinny opracować dla niektórych sektorów przemysłu oraz małych i średnich firm „przewodnik” poświęcony prawom człowieka. Wytyczne ONZ obejmują:
 - obowiązek państwa przestrzegania praw człowieka,
 - odpowiedzialność przedsiębiorstw za przestrzeganie praw człowieka, oraz
 - skuteczne zwalczanie naruszeń praw człowieka.
 - Do końca 2012 r. Komisja opublikuje sprawozdanie na temat unijnych priorytetów we wdrażaniu wytycznych ONZ, a następnie będzie regularnie publikować raporty na temat postępów w tym zakresie.
 - W ramach unijnej polityki rozwojowej – czyli promowania zrównoważonych zmian i rozwoju w krajach trzecich – Komisja chce wprowadzić metody odpowiedzialnej przedsiębiorczości.
- › **Pięć wymogów stawianych przez Komisję**
- Państwa członkowskie powinny do końca 2012 r. opracować, wspólnie z przedsiębiorcami i zainteresowanymi podmiotami, plany promowania CSR, odnoszące się do unijnej strategii w tym zakresie. Wszystkie projekty powinny być oparte na uznanych na szczeblu międzynarodowym zasadach i wytycznych dotyczących CSR.
 - Wszystkie duże przedsiębiorstwa europejskie powinny zobowiązać się, że do końca 2014 r. dostosują się do co najmniej jednego zestawu wytycznych w zakresie CSR: wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, inicjatywy ONZ „Global Compact” lub wytycznych zawartych w normie ISO 26000, dotyczącej odpowiedzialności społecznej.
 - Wszystkie wielonarodowe przedsiębiorstwa mające siedzibę w Europie powinny zobowiązać się, że do końca 2013 r. dostosują się do „Trójstronnej Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy w sprawie zasad dotyczących międzynarodowych przedsiębiorstw i polityki społecznej”.
 - Wszystkie europejskie przedsiębiorstwa mają przestrzegać praw człowieka.
 - Do końca 2012 r. Państwa Członkowskie powinny wprowadzić krajowe plany na rzecz wdrożenia wytycznych ONZ.

Analiza z dnia 16 stycznia 2012 r.

Zmiany w porównaniu ze stanem obecnym

Do tej pory CSR definiowano jako „konceptę, zgodnie z którą przedsiębiorstwa dobrowolnie uwzględniają problematykę społeczną i środowiskową w swojej działalności gospodarczej i stosunkach z zainteresowanymi stronami” [COM(2001) 366, nr 20]. Nowa definicja – „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo” – nie przewiduje już dobrowolności. Komisja zakłada, że w przyszłości przedsiębiorstwa podejmą działania na rzecz dostosowania się do wytycznych w zakresie CSR.

Uwagi Komisji dotyczące zasady pomocniczości

Komisja nie odniosła się do zasady pomocniczości.

Tło polityczne

W Akcie o Jednolitym Rynku [COM(2010) 681] Komisja zapowiedziała przygotowanie przepisów dotyczących jawności informacji o społecznych i środowiskowych [skutkach działania przedsiębiorstw – przyp. tłum]. Aktualnie Komisja pracuje nad strategią „zachęcania” (s. 12) do stosowania metod opartych na cyklu życia produktu, służących jako wskaźnik stosunku przedsiębiorstwa do środowiska. Komunikat stanowi część pakietu zatytułowanego „Odpowiedzialny Biznes”. W skład pakietu wchodzi:

- Komunikat COM(2011) 685: Pakiet „Odpowiedzialny Biznes”
- Komunikat COM(2011) 681: „Społeczna Odpowiedzialność Biznesu”
- Komunikat COM(2011) 682: Inicjatywa w sprawie przedsiębiorczości społecznej
- Wniosek w sprawie Dyrektywy COM(2011) 683: nowelizacja Dyrektywy ws. Transparentności
- Wniosek w sprawie Dyrektywy COM(2011) 684: nowelizacja Dyrektywy ws. Rocznych Sprawozdań Finansowych.

Podmioty uczestniczące w procesie politycznym

Prowadząca Dyrekcja Generalna: DG ds. przedsiębiorstw i przemysłu
Procedura konsultacji: Niezaplanowana

OCENA

Ocena wpływu na gospodarkę

W znowelizowanej strategii na rzecz społecznej odpowiedzialności biznesu Komisja przechodzi od zasady dobrowolności do rozwiązania łączącego konkretne wymogi prawne z tworzeniem otoczenia regulacyjnego sprzyjającego zmianom. **Chociaż zobowiązania przedsiębiorstw w zakresie CSR mają być podejmowane dobrowolnie, zmiany w otoczeniu regulacyjnym tworzą tak dużą presję, że tworzenie oraz respektowanie zasad CSR staje się *de facto* obowiązkiem.** Nieco zaskakujące jest to, że prawie wszystkie założenia poczynione przez Komisję są słuszne, a jednak prowadzą do niezrozumiałych i sprzecznych wniosków. To pokazuje, że **proponując nowelizację strategii dotyczącej CSR, Komisja kieruje się polityczną ideologią zamiast respektować swobodę wyboru przysługującą przedsiębiorcom.** Z tego powodu znowelizowana strategia w sprawie CSR powinna zostać odrzucona.

W pewnych kwestiach Komisja może mieć słuszność – np. gdy zakłada, że stosowanie się do zasad CSR ma pozytywny wpływ na konkurencyjność firm, ponieważ zrównoważone modele biznesowe funkcjonują lepiej, gdy pracownicy i klienci darzą przedsiębiorstwo „długotrwałym” zaufaniem. Niestety, prawdą jest również to, że firmy, które decydują się nie przestrzegać zasad CSR, zwykle robią to dlatego, że nie spodziewają się uzyskania z tego tytułu żadnej wartości dodanej – np. dlatego, że klienci nie sygnalizowali, iż takich działań potrzebują. Komisja słusznie zauważa, że decyzje w sprawie konsumpcji i inwestycji, podejmowane przez klientów i inwestorów mają kluczowe znaczenie dla rynkowego sukcesu firmy. Jeśli poszczególne działania na rzecz społeczeństwa lub w ramach odpowiedzialności za nie mogłyby poprawić sytuację rynkową, przedsiębiorstwa z pewnością dobrowolnie opracowałyby i przestrzegały zasady CSR.

Mimo to Komisja wymaga, by przedsiębiorstwa zobowiązały się do stosowania zasad CSR. Fakt, że dodatkowe zobowiązania związane z CSR nie są wymagane przez rynek, nie może prowadzić do wywierania presji politycznej lub podejmowania przez organy regulacyjne działań, zmuszających przedsiębiorstwa do „dobrowolnego” stosowania zasad CSR. Plany Komisji, dotyczące zajęcia się kwestią wprowadzających w błąd reklam rzekomo „zielonych” produktów („greenwashing”) są niezrozumiałe. Władze i konkurenci już teraz mogą w takich przypadkach występować ze stosownymi roszczeniami. Zakaz reklamy pojedynczych produktów, służącej temu, by całe przedsiębiorstwo sprawiło wrażenie bardziej przyjaznego środowisku, może być osiągnięty tylko poprzez ograniczanie swobody reklamowania „zielonych” produktów. Zmniejszy to jednak zachęty dla przedsiębiorców do wytwarzania produktów faktycznie „zielonych” – przedsiębiorstwo, które nie może się reklamować, bo przekracza normy środowiskowe, nie będzie już tego robić. Dlatego też istnieje ryzyko, że stworzone warunki zakłócą innowacyjność przedsiębiorców.

Pomysł uwzględniania kwestii społecznych i środowiskowych przy przyznawaniu zamówień publicznych należy odrzucić z dwóch powodów. Po pierwsze, nie można jednocześnie wymagać przestrzegania społecznych i środowiskowych norm, wykraczających daleko poza ramy prawne oraz żądać wybierania ofert najkorzystniejszych ekonomicznie. Przestrzeganie wspomnianych norm zawsze wiązać się będzie z wyższymi kosztami. Po drugie, przedsiębiorstwa, które stosują się „wyłącznie” do istniejących wymogów prawnych, postawione są w gorszej pozycji, tymczasem przestrzeganie prawa nie może prowadzić do dyskryminacji.

Wpływ na efektywność i indywidualne prawo wyboru

Wprowadzenie obowiązku raportowania na temat zasad CSR oraz informowania o działaniach związanych z odpowiedzialnym inwestowaniem spowoduje spadek efektywności i wzrost kosztów, gdyż wymagać będzie od przedsiębiorców dodatkowego wysiłku, by pokazać, że przestrzegają wszystkie wymogi.

Analiza z dnia 16 stycznia 2012 r.

Pomysł Komisji, polegający na przeniesieniu zobowiązań w zakresie CSR na podmioty z całego łańcucha dostaw oznacza nałożenie na przedsiębiorców nieproporcjonalnych, dodatkowych obowiązków i kosztów – ich dostawcy również będą musieli zainwestować w dostosowanie się do zasad CSR. Doprowadzi to do wzrostu cen i utrudni europejskim przedsiębiorstwom dostęp do rynków sprzedaży.

Wpływ na atrakcyjność Europy, jako miejsca lokalizacji inwestycji

W związku z tym, że polityczna presja na „dobrowolne” stosowanie zasad CSR zwiększy koszty produkcji, spadnie atrakcyjność Europy jako miejsca lokalizacji inwestycji.

Ocena prawna

Kompetencje

Traktaty europejskie nie przyznają UE żadnych specjalnych kompetencji, na których można by oprzeć dyrektywę lub rozporządzenie w sprawie CSR. Komisja może jednak ulec pokusie, by wniosek w tej sprawie uzasadnić tworzeniem Jednolitego Rynku (art. 114 TFEU). Poszczególne rozwiązania mogą być oparte na szczegółowych kompetencjach, takich jak przepisy dotyczące zamówień publicznych (art. 114 TFEU), warunków pracy (art. 153 TFEU) oraz ochrony środowiska (art. 192 TFEU).

Pomocniczość

Działania proponowane przez Komisję dotyczą w równym stopniu przedsiębiorstw we wszystkich Państwach Członkowskich. Działania UE są słuszne z punktu widzenia zapobiegania zakłóceniom konkurencji.

Proporcjonalność

Prawnie wiążące regulacje dotyczące CSR muszą być zgodne z fundamentalnym prawem do swobody działalności gospodarczej (art. 16 CFREU).

Zgodność z prawem UE

Jeśli wysiłki zmierzające do ograniczenia zjawiska „green-washing” skutkować będą zakazem wykorzystywania w reklamach argumentów dotyczących wpływu na środowisko, zakłóci to funkcjonowanie dobrowolnego systemu certyfikacji EMAS (*Community ecomanagement and audit scheme*, rozporządzenie (EC) nr 1221/2009) – jeżeli faktu uczestnictwa w tym systemie nie będzie można wykorzystywać w reklamach, znikną wszelkie bodźce do udziału w nim.

Działania alternatywne

Jeśli Komisja wierzy, że istniejące normy w zakresie relacji ze społeczeństwem i środowiskiem są niewystarczające, powinna je zmienić, nowelizując funkcjonujące przepisy.

Możliwe kolejne kroki

W kontekście niniejszego komunikatu można się spodziewać, że wprowadzony zostanie obowiązek raportowania na temat przyjętych zasad CSR.

WNIOSKI

Nowelizując strategię w zakresie CSR Komisja kieruje się polityczną ideologią, nie przestrzegając swobody działalności gospodarczej. Zmiany ram prawnych służą wywarceniu presji na przedsiębiorców, by zmusić ich do „dobrowolnego” podjęcia działań i celów związanych z CSR. Uwzględnianie kryteriów społecznych i środowiskowych w procedurze przetargów publicznych uniemożliwi wybranie najlepszych ekonomicznie oferentów i stawia w gorszej pozycji przedsiębiorstwa, które stosują się do istniejących norm prawnych. Narzucenie stosowania się do zasad CSR całemu łańcuchowi produkcyjnemu oznaczać będzie nałożenie na przedsiębiorstwa niewspółmiernych, dodatkowych obowiązków i obciążeń finansowych, utrudniających dostęp do rynków sprzedaży.

Centrum für Europäische Politik (Centrum Polityki Europejskiej, CEP) jest niemiecką organizacją pozarządową, która na bieżąco monitoruje i analizuje procesy legislacyjne prowadzone na poziomie Unii Europejskiej oraz dzieli się tą wiedzą z politykami, naukowcami, mediami i ogółem społeczeństwa.

Więcej informacji: www.cep.eu

Fundacja FOR jest organizacją pozarządową, która prowadzi działania sprzyjające rozwojowi instytucji demokratycznych oraz wzmocnieniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Więcej informacji: www.for.org.pl